

hetetlen a termelőtevékenység beépítése nélkül. – *Bakonyi Pál* (OPI, a Neveléstudományi Albizottság tagja) és *Nagy Andor* (Eger, a DAB Neveléstudományi Munkabizottságának tagja) a mindenoldalú személyiség fejlesztésének társadalmi igényeit emelték ki. A kísérletek támogatása nemcsak a meglévő kísérleti iskolákra kell vonatkozzon, de döntő a köznevelés egész rendszerének fejlesztése szempontjából is. *Horváth Lajos* és *Timár András* (OPI) az elméleti tevékenység fejlesztését szorgalmazták. Csak elméletileg megalapozott program és koncepció részeként lehet a technikai nevelésről, a politizmusról s az iskola szocialista társadalmi funkcióiról (nyitottság, közösségi életforma, önkormányzás) is gondolkodni.

A felvetődött kérdések továbbgondolása, az oktatáspolitikai döntések tudományos megalapozása s a sajátos neveléstudományi, kísérleti és a tömeges alkalmazással járó gondok értelmezése messze túlmutat a vitaülésen, melynek értékét a gondolatok közvetlen konfrontálása, a kísérletezők további ösztönzése és a gyakorlati tapasztalatok összefüggéseinek aktív vállalása határozhatja meg.

A SZOCIALISTA ORSZÁGOK FIATAL PEDAGÓGIAI KUTATÓINAK III. NEMZETKÖZI SEMINÁRIUMA

1977. november 9–19 között a Német Demokratikus Köztársaságban, Oberhofban került megrendezésre a Szocialista Országok Fiatal Pedagógiai Kutatóinak III. Nemzetközi Szemináriuma.

E szemináriumok elsődleges feladata, hogy a fiatal kutatók nemzetközi szintű tudományos konferencián vegyenek részt, ahol ismertethetik kutatási programjukat és eredményeiket, valamint megismerkedhetnek a többi szocialista ország pedagógiai kutatói előtt álló feladatokkal. E célok megvalósulása jelenti egyben e szemináriumok jelentőségét is; hiszen „izelítők” kaphatnak a fiatal kutatók a nemzetközi szintű tudományos találkozások „légköréből”, a szakmai felkészültség követelményeiből: Az itt létrejövő személyes találkozások jó alapot jelentenek az országaink közötti tudományos együttműködés továbbfejlesztéséhez.

Oberhofban a résztvevők tekintélyes száma: 9 szocialista ország 87 küldötte, a megbeszélésekre fordított időkeret és ennek jó szervezéssel történt kihasználása, biztosította, hogy a szeminárium elé tűzött feladatok megvalósuljanak.

A szeminárium, melynek központi témája „A felnövekvő nemzedék kommunista nevelése” volt, 5 szekcióban és plenáris üléseken folytatta munkáját. A plenáris üléseken a magyar delegáció két tagja tartott előadást; *Petrikás Árpád* (KLTE): *A tanulói közösség mint rendszer kutatásának és fejlesztésének kérdései*, *Szebenyi Péterné* (MTA PKCS): *A szocialista-kommunista személyiség nevelésének tartalmi és módszertani problémái* címmel.

Az 1. szekció előadásain és az azokat követő vitákon a *kommunista nevelés elméleti és módszertani kérdéseivel* foglalkoztak a résztvevők. A nevelési folyamat céljait, tartalmát és „mikéntjét” a szocialista iskola előtt álló feladatok szempontjából vizsgáló beszámoló a következő kérdések körül csoportosultak: – Hogyan fejleszthetők, alakíthatók a tanulók erkölcsi motívumai, tapasztalatai a különböző iskolafokokozatokban, az értelmi és érzelmi komponensek jelentősége a világnézet kialakításában; – Megoldásra váró pedagógiai, pszichológiai feladatok a tanulók személyiségének a közösségi nevelés keretein belül történő formálása, a személyiség és közösség viszonyának harmonikus alakítása érdekében; – Az iskolai nevelőtevékenység egységes rendszerének megteremtése érdekében milyen nevelési feladatokat kell megoldania a szocialista iskolának, mely tevékenységi és ismeretkörök bekapcsolásával, a társadalmi együttműködés lehetőségeinek felhasználásával.

A legnagyobb érdeklődést e szekcióban azok az előadások váltották ki, melynek a köznevelési rendszer továbbfejlesztése szempontjából, a nevelési célok megfogalmazásánál a tudomány és ideológia egységére hívták fel a figyelmet (*W. Rechan*, Lengyelország); hangsúlyozták a pedagógiai tevékenység minden területén az alapvető összefüggések figyelembevételét, például a nevelés és önévelés kapcsolatának feltárását és továbbfejlesztését (*C. Muhl*, NDK); valamint a szovjet iskolákban kísérleti jelleggel bevezetésre került „nevelési példatár” eredményeiről adtak híradást (*L. D. Jasznyikova*).

A magyar delegáció tagjai közül *Gubi Mihály* (MTA PKCS): A személyiség és a közösség kapcsolata az iskolában, *Deák Zsuzsa* (MTA PKCS): A pedagógusok felkészültsége a köznevelési rendszer változásaira – címmel tartott előadást.

A szocialista iskola *munkára nevelő, pályára felkészítő funkcióival* foglalkozó 2. szekcióban a következő kérdések kerültek megvitatásra:

– hogyan történjék a tanulók munkára nevelése az általánosan képző iskolában, mi a szerepe a társadalmilag hasznos és produktív munkának a személyiség közösségi tulajdonságainak kialakításában;

– Hogyan fokozható a munkaoktatás nevelési hatékonysága az általános és szakmunkásképzésben, a tanulók munkához való viszonyának alakításában, milyen tartalmi, módszertani kérdések várnak megoldásra;

– Az általános képzés és művelés színvonala milyen hatást gyakorol a személyiség munkatevékenységére, hogyan valósítható meg a tanulók hatékonyabb pályaeorientációja?

Sürgették az olyan munkaszituációk megteremtését, melyek hozzájárulnak a tanulók munkához való viszonyának fejlesztéséhez, lehetőséget biztosítanak a diákok számára önálló és aktív részvételre mind a munka megtervezésében, mind kivitelezésében és értékelésében. Ehhez megfelelő programok és módszertani segédanyagok kidolgozása szükséges. Az egyes beszámolók hangsúlyozták, hogy az általános képzés színvonala nagy hatást gyakorol a munkatermelékenységre, a képesítések színvonalára, a szakmai hozzáértésre, a munka alkotó jellegére, valamint a személyiség társadalmi aktivitásának alakulására.

A 3. szekcióban *a társadalomtudományi tárgyak előtt álló feladatokat* a következő kérdéskörök szerint vizsgálták:

– A tanulók marxista történelemszemléletének kialakítása, a társadalmi folyamatok történeti és osztályszempontú értékelésére való nevelés a történelem tantárgy keretén belül;

– Az állampolgári nevelés tantárgy céljai és feladatai, kísérleti bevezetésének tapasztalatai;

– A tanulók irodalmi, művészeti-esztétikai nevelésének elméleti megalapozása, a művészet személyiségformáló hatása, az irodalomtanítás metodikai kérdései.

Az előadók hangsúlyozták, hogy a társadalomtudományi és művészeti tárgyak oktatásának hatékonysága nagymértékben függ a tanári munka minőségétől, a tantervek, tankönyvek és oktatástechnikai eszközök színvonalától. Az egyes tárgyak nevelőhatásának fokozásában fontos szerepet játszik a helyes tananyagkiválasztás, a tantervi anyagok pontos tagolása és a valóban nevelési célokat szolgáló oktatástechnika.

A szekció magyar résztvevői; *Breznyánszky László* (KLTE): Adalékok az állampolgári nevelés közösségi vonatkozásainak vizsgálatához, és *Ladányi Márta* (MTA PKCS): Gondolkodásfejlesztés – történelemtanítás címmel tartottak előadást.

A matematika és természettudományi tárgyak oktatásával foglalkozó 4. szekcióban előterbe került annak vizsgálata, hogy

– Az egyes tantárgyakban a tananyag jobb kiválasztásával és elrendezésével, az új tantervek és tananyagok bevezetésével mennyiben lehet a tanulók világnézeti nevelését hatékonyabbá tenni;

– Hogyan kell a matematika és természettudományi tárgyak oktatását alakítani, hogy az ismeretszerzés és képességfejlesztés egyben a kommunista világnézet és erkölcs elsajátítási folyamata is legyen?

Az előadók kiemelték, hogy e tárgyak akkor tudnak hozzájárulni a tudományos világnézet kialakításához, ha a természettudományi törvényeket és elveket úgy rendszerezik, hogy abból a világnézeti jelentős állítások levezethetők, a társadalomtudományi tárgyak oktatása során megismert filozófiai ismeretek igazolhatók legyenek.

A szekció magyar résztvevői a következő témákban tartottak felolvasást; *Cser Valérné* (Pécsi TF): Az ellenőrzés és értékelés szerepe a személyiség fejlesztésében, *Madácsi Mária* (Bessenyei György TF):

A „természetismeret” c. tárgy szerepe a kommunista nevelésben, *Pálvölgyi Lajos* (MTA PKCS): A modellezéstudomány tanításának szerepe a világnézeti nevelésben, *Urbán János* (OPI): Új témák és új hatékonyabb módszerek a középiskolai matematikaoktatásban.

A tanórán és iskolán kívüli nevelés lehetőségeivel és feladataival foglalkozó 5. szekcióban vizsgálták: – A gyermek és ifjúsági szervezetek tevékenységét, a tanulói öntevékenység és a felnőtt irányítás dialektikus egységének megvalósulását;

– A tanórán kívüli nevelés helyét és szerepét a személyiségfejlesztésben, a szabadidő alakításának pedagógiai problémáit;

– A szocialista társadalom értékeinek beépülését az oktató-nevelő folyamatba, a tanulók tudatos orientálását a társadalmilag jelentős értékek és normák elsajátítására.

A résztvevők kifejezték, hogy a tanórán kívüli nevelésben a tanulók érdeklődésének sokszínűségére építő tág kínálat, gazdag tevékenységi rendszer megteremtésére kell törekedni. A szabadidő-tevékenységeket, a kikapcsolódás, pihenés szempontjainak figyelembevételével, alkotó jellegük fokozásával úgy kell alakítani, hogy az a tanulók tudatos életvitelre nevelését, a szabadidő alakításában a társadalmi lehetőségek közötti tudatos választás képességének kialakulását szolgálja. Hangsúlyozták az iskola felelősségét, ösztönző, koordináló és irányító szerepét a társadalom nevelő erőinek együttműködése, az iskola pedagógiai hatásának fokozása terén.

A szekció magyar résztvevői a következő témákban tartottak felolvasást: *Arató Ágnes* (OPI): A tanulók iskolán kívüli nevelési programja a tömegkommunikációs eszközök lehetőségeinek felhasználásával, *Kirdly Gyula* (Ho Si Minh TF): az úttörőszervezet hatása az iskolások személyiségfejlődésére, *Kiss Judit* (Juhász Gyula TF): Az iskolán kívüli tevékenység és a szabadidő nevelési jelentősége a szabadszombatok figyelembe vételével, *Mester Ildikó* (MTA PKCS): Szabadidő-tevékenység mint a középiskolás diákok esztétikai nevelésének tényezője.

Amennyiben a szemináriumnak az egyes szekciókon átívelő, közös jellemzőit akarjuk számbavenni, megállapíthatjuk, hogy a kutatások és beszámolók szem előtt tartották a fejlett szocialista társadalom építéséből adódó követelményeket, az egyes országok kommunista és munkáspártjainak oktatáspolitikai irányelveit.

Azok az élenk viták és kérdések, melyek az egyes szekciókban az iskolai és tantárgyi kísérletek bemutatását követték, jelzik azt az érdeklődést, mely a köznevelési rendszer lehetséges változtatását kíséri a szocialista országok pedagógiai kutatói körében. A legkülönbözőbb témákban elhangzott felolvasások után feltett, oktatási rendszerre vonatkozó kérdések ugyanakkor jelzik azt is, hogy nem vagyunk eléggé tisztában, gyakran a szomszédunkban lezajló, a mi problémáinkhoz hasonló kérdésekre megoldást kereső törekvésekkel, illetve magával a jelenlegi oktatási rendszerek felépítésével sem.

Az oktatási tartalmak területén sokan a tantárgyi integrációban látják a továbbfejlődés lehetséges útját. (*E. I. Sarapa*, SZU; *Sz. Sztanyev*, Bulgária; *E. Lewandovska*, Lengyelország) és keresik a hatékonyabb oktatási módszerek kialakításának lehetőségét (*J. Becher*, NDK). Sürgetik a tanulói ifjúság minél gazdagabb tevékenységi rendszerének kidolgozását és a nevelés előtt álló feladatok megoldásába a tanulók (egyéni és mozgalmi) bevonását.

A vitákban feltett kérdések másik iránya a kutatási módszerek iránti élenk érdeklődést bizonyítja. Valószínűnek látszik, hogy a fiatal pedagógiai kutatók ezen ismereteknek érzik leginkább hiányát. Ezért a következő szemináriumon, 1979-ben, Csehszlovákiában, hasznos lenne a kutatásmódszertani témák külön szekcióban történő napirendre tűzése.

Deák Zsuzsa

NEVELÉSTÖRTÉNETI IDŐSZAKOS KIADVÁNYOK

Hazai pedagógiai szakirodalmunkban megszokott jelenség, hogy a pedagógiai publikációk jelentős része neveléstörténeti témákkal foglalkozik. Pedagógiai könyvkiadásunkban tekintélyes hely jut a neveléstörténetnek. Megjelentek neveléstörténeti monográfiák és összefoglaló munkák, forráskiadványok és kresztomátiák, esetenként napvilágot láttak neveléstörténeti tárgyú tanulmánykötetek is. A neveléstörténeti tankönyvirodalom (tankönyvek, jegyzetek, szemelvénygyűjtemények) semmivel sem maradnak el a többi pedagógiai diszciplína tankönyvirodalma mögött. Pedagógiai folyóirataink (mindenekelőtt a Magyar Pedagógia és a Pedagógiai Szemle) jelentős számú neveléstörténeti tanulmányt és egyéb közleményt jelentetnek meg.

Az elmondottakból le lehet vonni azt a következtetést, hogy neveléstörténetjeink publikálási lehetőségei lényegében meghiúsultak, más szóval: a nyomdaérett kéziratok gazdára találnak és előbb-utóbb valahol megjelennek.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy neveléstörténeti irodalmunk problémamentes.